

Mag. Branko Mayr
ITEO-ABECEDA, d.o.o.
Ljubljana

NOVA DOHODNINA

Dohodnina je ena od najizdatnejših davčnih oblik s katerimi država obdavčuje državljane. V letu 2004 smo dobili nov predpis o dohodnini, ki bo v celoti začel veljati 1.1.2005. Uvedel je veliko novosti. Njegovo rojstvo so spremljale populistične izjave o zmanjševanju obdavčitve tistih, ki so uvrščeni v nizke razrede na račun tistih, ki so uvrščeni v višje razrede, o nujnosti sprememb zaradi vstopa v EU in tako naprej.

Podrobno branje novega zakona o dohodnini ne potrjuje obljub. Res je, da bo obdavčitev dohodninskih zavezancev z najnižjimi dohodki nekoliko nižja. Na drugi strani pa se je izredno povečala obremenitev zavezancev z velikimi dohodki. Povečanje je predvsem posledica prenosa obdavčitve nekaterih prejemkov iz ugodnejših v neugodnejše režime obdavčitve. Najizrazitejši primeri so:

- avtorski honorarji:
Stari zakon je enotno obdavčeval vse avtorske honorarje. Priznaval je 40 % normiranih stroškov, tako da je bilo dejansko obdavčeno le 60 % prejetega honorarja. Nova zakonodaja obstoječe avtorske honorarje deli na več vrst. Za vsako uvaja poseben režim obdavčitve, ki so vse bolj neugodne kakor obdavčitev po starem. Tako je najugodnejša obdavčitev, ki priznava 10 % normirane stroške, torej je z dohodnino obdavčenih 90 % prejetega honorarja.
- prejemki, povezani s podjetjem
Slovenci smo, podobno kot drugi narodi, inovativni pri zniževanju davčnega bremena. Tako smo vrsto prejemkov, povezanih z podjetništvom, kvalificirali v vsebinah, ki so bile davčno ugodnejše. Stalne so bile razprave z davkarji o vsebini posameznih prejemkov. Tako so že v obstoječem predpisu pogosti spori o izplačilih, ki so jih podjetniki izvedli kot dekapitalizacijo družbe (odkup lastnih deležev, delnic), kot izplačila po različnih delovršnih pogodbah, najraje preko študentskega servisa in tako naprej. Davkarji so terjali njihovo davčno neugodnejšo obravnavo. Za svoje želje pa niso imeli zadostne podlage v zakonodaji. Nova zakonodaja vzpostavlja ustrezne zakonske podlage. Tako je po novi zakonodaji obravnavo različnih delovršnih pogodb davčno restriktivna in jih praviloma umešča v davčno neugodne razrede.
Izplačila kapitala lastnikom podjetij so praviloma obravnavana neugodno. Praviloma se obravnavajo kot izplačila dobička. Olajšave pri obdavčitvi

kapitalskega dobička, doseženega prodaji kapitalskih deležev tretjim, so za podjetja z manj kot 200 milijoni kapitala nespremenjene (še vedno velja tri letni rok lastništva, po katerem je kapitalski dobiček neobdavčen). Za podjetja z nad 200 milijoni kapitala pa so lastniki razdeljeni na tiste, ki imajo do 60 milijonov kapitala in tiste, ki imajo nad 60 milijonov kapitala. Za prve velja enak režim kot za tiste, ki prodajajo lastniški delež v podjetjih z do 200 milijoni kapitala. Za vse druge pa tri letni rok ne velja, torej se kapitalski dobiček všteva v dohodninsko osnovo. Po burni reakciji prizadetih je bila sprejeta dopolnitev, ki davčno osnovo iz tega naslova zmanjšuje za 60 %.

Nekatere spremembe dohodnine so sporne. Izpostavimo le:

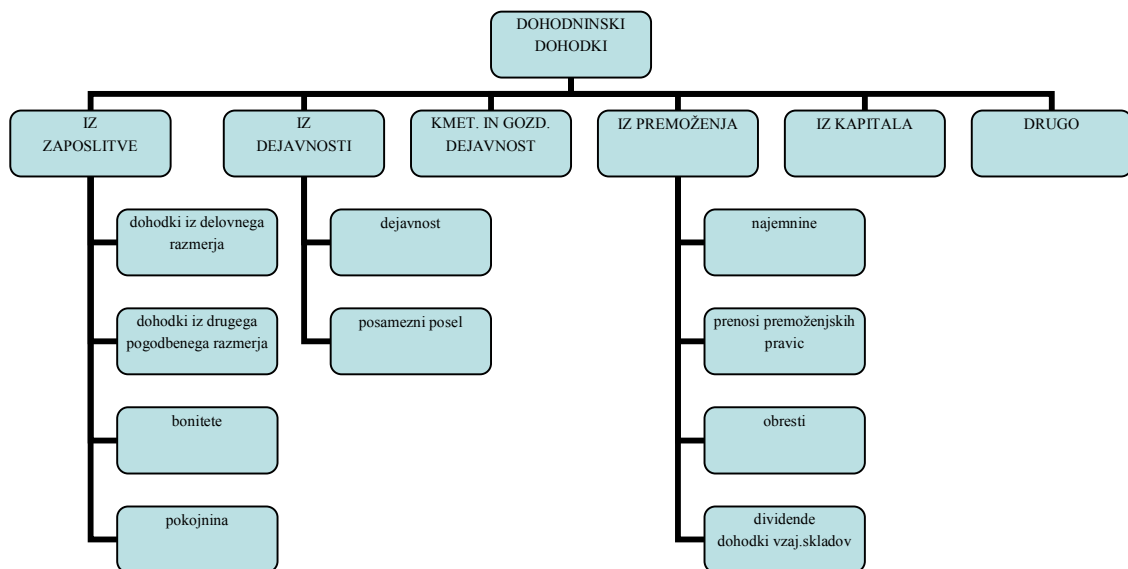
- Predpis je tehnično napisan zelo »strokovno«, lahko rečemo tudi »neevropsko«. Za večino je nerazumljiv. Njegova značilnost je veliko sklicev (vezano na xxx člen, tam pa spet vezano na yyy, člen, odstavek člena, predpis in spet ...). Po treh sklicih se večina davčno neukih bralcev izgubi. Prav tako zakon uporablja veliko pojmov, ki terjajo poznavanje širše problematike. Predpisi bi naj bili namenjeni ljudem, davčnim zavezancem. Za nove davčne predpise to ne velja, saj imajo tudi davčni strokovnjaki velike težave pri razumevanju posameznih določil. Stroški davčnih zavezancev za najem davčnih strokovnjakov pa niso davčno priznani. Kako si naj davčni zavezanec izračuna svoje obveznosti do države? Zakaj takšen predpis? Odgovora ne poznamo. Zelo pa zavidamo davčnim zavezancem iz starih članic EU, kjer so predpisi o obdavčitvi jasni in praviloma enostavni.
- Nekatera določila novega zakona o dohodnini so dvomna, nerazumljiva. Omogočajo različnost davčne obremenitve glede na vrsto uporabe in podobno. Kako v takih pogojih določiti enoznačno davčno obremenitev? Je to skladno z našo Ustavo? Odgovore na to vprašanje bomo dobili v prihodnjih letih.
- Je predlagana davčna obremenitev konkurenčna, primerljiva s sosednjimi državami? Je uvajanje politike (izjave o tem, da je treba dodatno obdavčiti državljane, ki so v tranziciji več dobili, državljane, ki so podjetni itd.) v davčni sistem upravičena? Posledice prenehanja odločitev so lahko dolgotrajne. Povzročile so beg kapitala iz Slovenije in prenos kapitala iz poslovne v zasebno rabo. Dvomimo, da je to namen zakonodajalca. Nedvomno pa bo nova zakonodaja prispevala k že izraziti neprijaznosti Slovenije do podjetništva. Drugače povedano, vpliva lahko na zmanjšanje števila davčnih zavezancev in to tistih, ki praviloma največ plačujejo? Kdo bo plačeval davke, če se to zgodi?

Še bi lahko govorili o prednostih in slabostih nove dohodnine. Vendar to ne pomaga veliko. Zato v kratkem prikazujemo nekatere lastnosti nove dohodnine. Izogibali smo se

zapletenim opredelitvam zakona, zato so nekatere poenostavitve nezadostne za celovito predstavitev obravnavane vsebine. Vsekakor pa bodo bralcu predpisa pomagale pri boljšem razumevanju novega zakona o dohodnini. V času sestave tega sestavka zakonski okvir dohodnine še ni bil sklenjen (20.12.2004). Določila, ki so bila v obravnavi, smo prikazali na podlagi javno dostopnih informacij.

Z dohodnino so obdavčeni vsi dohodki in dobički fizičnih oseb, ki so bili pridobljeni oziroma doseženi v davčnem letu. Z dohodnino niso obdavčene dediščine in volila; darila, prejeta od fizične osebe, ki ni delodajalec prejemnika darila; dobitki od iger na srečo; izplačila zaradi zavarovanja za primer bolezni, poškodbe in podobno; sredstva in dobički, ki jih pridobi fizična oseba na podlagi prenosov sredstev med svojim podjetjem, v katerem samostojno opravlja dejavnost, in svojim gospodinjstvom ali na podlagi prenehanja opravljanja dejavnosti. Vendar se ne veselimo prehitro. Za neobdavčitev z dohodnino velja, da je tako, če ni drugače predpisano.

Davčno leto traja od prvega januarja do zadnjega decembra. Davčni zavezanci v davčnem letu prejema najrazličnejše obdavčljive dohodke. Pri tem ni pomembna oblika izplačila - v denarju ali v naravi. Za dohodninske potrebe se dohodki uvrščajo v razrede, prikazane v spodnji sliki:

Poenostavljena vsebina prikazanih dohodkov je:

Dohodek iz zaposlitve:

Med dohodke iz zaposlitve se všttevajo vsi dohodki, ki jih prejme fizična oseba na podlagi zaposlitve od delodajalca ali druge osebe v zvezi s sedanjo ali preteklo zaposlitvijo. Taki dohodki so:

- dohodek iz delovnega razmerja (plača, regres za letni dopust, jubilejne nagrade, odpravnine, solidarnostne pomoči, različne bonitete, dohodek na podlagi udeležbe v dobičku, dohodki za vodenje poslovnega subjekta, ki je pravna oseba na podlagi poslovnega razmerja, dohodki funkcionarjev, avtorska dela iz delovnega razmerja, nekatera nadomestila in drugi dohodki iz naslova obveznega zdravstvenega zavarovanja za primer brezposelnosti in za starševsko varstvo, pokojnine in podobno).
- dohodek iz drugega pogodbenega razmerja (avtorska dela, dohodki verskih delavcev in podobno)
- bonitete (uporaba osebnega avtomobila za privatne namene, nastanitev, posojilo brez obresti ali z obrestno mero, ki je nižja od tržne, popust pri prodaji blaga in storitev, neposlovna izobraževanja delojemalca ali njegovega družinskega člana, zavarovalne premije, različna darila, pravice delojemalcev do nakupa delnic in podobno).
- pokojnina

Dohodek iz dejavnosti:

Obdavčeni so dohodki, doseženi z opravljanjem dejavnosti (na primer opravljanje podjetniške dejavnosti, poklicne dejavnosti in podobno). Med te dohodke se štejejo tudi dohodki, doseženi s posameznim poslom (na primer izdelava ali popravilo kakšne stvari, kakšno fizično ali umsko delo ali izvršitev določenega posla). Davčna osnova je razlika med davčnimi prihodki in davčno priznanimi odhodki.

Zanimivo je, da se kot davčni prihodek samostojnega podjetnika šteje tudi brezplačni prenos stvarnega premoženja iz gospodinjstva v podjetje (s.p.). To ne velja za prenos premoženja ob začetku opravljanja dejavnosti. Prenosi stvarnega premoženja med podjetjem zavezanca in njegovim gospodinjstvom se štejejo za transakcije med povezanimi osebami. To pomeni, da je potrebno ugotoviti realne tržne vrednosti prenesenih sredstev. Kot odtujitev sredstev pri opravljanju dejavnosti se šteje tudi prenehanje dejavnosti. Prenosi sredstev med davčnimi

zavezanci (sredstva ostajajo v poslovni rabi) so neobdavčeni. Potrebno je predhodno soglasje davčne uprave.

Med prihodke od dejavnosti se ne všttevajo dividende, obresti, dohodek iz vzajemnih skladov, prihodek na podlagi odsvojitve lastniškega deleža, vrednostnih papirjev. Ti prihodki so obdavčeni kot dohodki od premoženja ali kot dobiček od kapitala. Možno je uveljavljanje olajšav za investiranje, zaposlovanje, za zavezanca invalida, za izvajanje praktičnega dela v strokovnem izobraževanju in za donacije.

Dohodek iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti:

Opredeljene so kmetijske dejavnosti s katerimi se dosega dohodek iz osnovne kmetijske dejavnosti, in specifičnosti, ki veljajo za te dejavnosti.

Dohodek iz premoženja:

Ti dohodki se dosežejo z najemninami, prenosom premoženjskih pravic, obrestmi, dividendami in dohodki iz vzajemnih skladov. Najemnina se lahko zmanjša za dejanske ali normirane stroške. Normirani stroški znašajo 20 % najemnine. Med premoženjskimi pravicami, ki se prenašajo lahko poudarimo avtorske honorarje (tiste, ki niso všteti že v katero od prej omenjenih podvrst dohodnine). Pri dohodkih iz naslova prenosa premoženjskih pravic se za prve prenose, ki jih opravijo, avtorji priznajo 10 % normirani stroški. Obdavčene so obresti, ki jih zavezanci prejmejo od posojil, dolžniških vrednostnih papirjev in podobno. Nekatere obresti so izvzete, na primer iz nacionalne stanovanjske varčevalne sheme, nekaterih oblik življenjskega zavarovanja, obresti na pozitivno stanje transakcijskega računa in podobno. Kot dividende se obravnavajo dohodki, ki jih imetnik deleža v družbi dobi na osnovi lastništva družbe. Novost je, da se kot dividende obdavčujejo tudi proste sestavine kapitala, ki se pripisejo osnovnemu kapitalu (dokapitalizacija iz sredstev družbe). Zanimive slike bodo nastale, ko bo kakšna velika družba, v kateri ima zavezanec zelo majhen delež, sprejela sklep o dokapitalizaciji iz sredstev družbe. Zavezancu se bo pripadajoči del vštetal v dohodninsko osnovo. Iz česa bo plačal dohodnino, če ni ničesar prejel? Možen je tudi primer, ko je papir kupljen po tržni ceni, ki zajema že vse do tedaj nabrane dobičke. Lastnik take delnice bo v primeru dokapitalizacije iz sredstev družbe plačal dohodnino tudi od že v ceni kupljene delnice vsebovanih dobičkov? Obravnavani so tudi dividendam podobni dohodki (na primer dobiček ali rezerve, ki se delijo ob prenehanju plačnika, pridobivanju lastnih delnic in drugi predpisani

primeri). Predpisane so nekatere izjeme, ki veljajo za družbe, ki kotirajo na borzi. Zanimivo je razmišljanje o enakopravnosti gospodarskih subjektov, o enakosti pogojev poslovanja, pridobivanje vlagateljev in tako naprej.

Dobiček iz kapitala:

Ti dobički se dosežejo z odsvojitvijo kapitala. Kot kapital se štejejo nepremičnine in lastniški deleži v gospodarskih družbah. Posebej se obravnavajo pretežni lastniški deleži (deleži, ki so vredni nad 60 milijonov v gospodarski družbi, ki ima nad 200 milijonov tolarjev kapitala). Prvotna zamisel je bila, da se ti deleži normalno obdavčujejo z dohodnino – to v praksi pomeni 50 % obdavčitev. Na podlagi negativnega odziva potencialnih zavezancev je bila stopnja znižana – priznано je zmanjšanje osnove za 60 %. Obdavčitev bi bila okoli 20 %. Predpisana določila so povzročila beg kapitala in selitev denarja iz poslovne rabe v privatno. Omilitev je bila prepozna. Posledice nepremišljene poteze, kljub populističnim izjavam predlagateljev, bodo dolgoročne, saj se je vir, ki polni državni proračun že zmanjšal.

Drugi dohodki:

Ti dohodki zajemajo druge dohodke, ki niso zajeti v kakšni drugi podvrsti dohodnine ali niso obdavčeni s kakšnim drugim davkom (na primer davek na darila, dediščine in podobno).

Od posameznih dohodkov morajo izplačevalci obračunati in državi plačati poseben davek. Ti davki se štejejo kot akontacija dohodnine.

Davčni zavezanec v dohodninski napovedi sešteje vse vrste dohodkov. Skupaj oblikujejo osnovo za dohodnino. Ta se lahko zmanjša za predpisane olajšave, ki so majhne. Od velikosti osnove za dohodnino je odvisna davčna stopnja, ki z rastjo osnove raste od 16 do 50 %. Od izračunane dohodnine se odštejejo akontacije dohodnine.

Prvo dohodninsko napoved v smislu novega zakona bomo vložili za leto 2005.

Napovedujejo se spremembe obravnavanega zakona. Ne verjamemo, da bodo bistvene. Škoda je že nastala. Poslovni kapital se je preselil v privatno porabo ali v tujino. Vsekakor pa pričakujemo, da bodo spremembe odpravile vrsto nejasnosti in poenostavile predpis. Med nejasnostmi omenimo primer, ko je davčni zavezanec A kupil

nepremičnino, ki jo je vložil v dejavnost. Davčni zavezanec B je kupil povsem enako nepremičnino in je ni vložil v dejavnost. Po 15 letih od pridobitve oba nepremičnino odtujita. Kako je za davki?

DOGODEK	A – vložena v dejavnost	B
Nakup nepremičnine	100.000.000	100.000.000
Prodaja po 15-ih letih	200.000.000	200.000.000
Dobiček – razlika	100.000.000	100.000.000
Olajšava	0	100.000.000
Davek (dohodnina 50 %)	50.000.000	0

Primer je zavestno poenostavljen. Njegov namen je zgolj prikaz razlike, ki nastane zaradi dejstva, da je zavezanec A nepremičnino vložil v svojo dejavnost (samostojni podjetnik), zavezanec B pa ne. Zavezanec A plača davek iz dejavnosti, ki sooblikuje dohodninsko osnovo, zavezanec B pa plača davek od kapitalskega dobička (ker je preteklo deset let od nakupa ni zavezanec za ta davek). Vidimo, da zavezanec A plača davek zgolj zato, ker je nepremičnino vložil v svojo dejavnost (s.p.) s katero tudi polni državni proračun. Zagovorniki rešitve navajajo, da se v dejavnost vložena nepremičnina v času amortizira. Pri tem pa pozabljajo na dejstvo, da amortizacija predstavlja realno porabo sredstva zaradi njene obrabe v poslovanju. V kolikor zanemarimo razmišljanja o skladnosti prikazanega z našo Ustavo in predpisi, ki veljajo v ostalih članicah EU, je vprašljiva morala takega določila. Vpliva na odločitev podjetnika, da svojih nepremičnin, od katerih je plačal že vse davke, ne vloži v podjetje temveč jih podjetju posodi (najemnina) ali pa jih uporablja neposlovno. Je to smiselno?

Takih »inovativnih« rešitev (avtor tega sestavka jih v primerljivih predpisih starih članic EU ni zasledil, zato s pomočjo davčnih svetovalcev nekaterih članic EU, preverja ali so podobne rešitve prisotne v starih članicah EU) je še veliko. Upamo, da bodo odpravljene pred prvim obračunom dohodnine.